

ARTICULUS OCTAVUS

*Quamnam regiminis formam in Ecclesia
instituerit Christus.*

§ I.

Exponitur status quaestionis.

532. « Tres sunt », inquit Bellarminus (de Romano Pont. l. 1. c. 1.), « formae bonae gubernationis : Monarchia, id est, unius principatus, cuius contrarium vitium est Tyrannus : Aristocratia, id est regimen optimatum, cui opponitur Oligarchia, hoc est, factio paucorum : et Democratia, hoc est, populi totius imperium, quod in seditiones non raro degenerat. Docent hoc principes philosophorum... nec sine magna ratione id docent. Nam si multitudo gubernanda est: fieri non potest, quin aliquo modo ex tribus gubernetur. Aut enim unus praeficietur Reipublicae, aut aliqui de multis, aut omnino omnes. Si unus, Monarchia erit, si aliqui de multis, Aristocratia; si omnes omnino, Democratia ».

533. « Quamquam autem, addit, tres tantum sunt formae simplicis gubernationis: possunt tamen inter se illae quasi permisceri, ex qua permixtione quatuor aliae formae mixti regiminis producentur. Una, temperata ex omnibus tribus: altera ex Monarchia et Aristocratia: tertia, ex Monarchia et Democratia: postrema ex Democratia et Aristocratia ».

534. Iamvero — 1) ex statutis in art. praec. constat, formam regiminis a Christo in Ecclesiam inductam non esse *democraticam* — 2) Si monarchicam regiminis formam adstruimus, eo ipso excludimus aristocraticam — 3) Monarchica autem forma plenisime adstruitur, si demonstretur plenitudo potestatis in Rom. Pontifice quoad omnes et singulos fideles et Episcopos, etiam congregatos — 4) Hie igitur generaliora potius adhibemus argu-

menta, rem absoluturi in ultima disputatione. Necesse tamen est quaedam in antecessum declarare.

535. Itaque constat apud Catholicos, veram *monarchiam* fuisse a Christo in Ecclesia institutam; at convenit etiam inter eos, ecclesiasticam monarchiam *novam omnino et singularem esse*. Etenim — 1) in humanis monarchiis, qui supremam habet auctoritatem vere est *Rex*; cum in monarchia ecclesiastica, qui supra auctoritate potitur, non rex, sed *Vicarius regis* sit; si quidem Christus, qui iam non moritur, adhuc Ecclesiam gubernat, nec ullus potest ei *succedere*. Cf. Taparelli (*Saggio etc.* 1453. seqq.). Hinc D. Thomas (c. g. l. 4. c. 76.) ait: « Si quis autem dicat, quod unum caput, et unus pastor est Christus, qui est unus unius Ecclesiae sponsus: non sufficienter respondet. Manifestum est enim quod ecclesiastica sacramenta ipse Christus perficit; ipse enim est qui baptizat, ipse est qui peccata remittit, ipse est verus sacerdos, qui se obtulit in ara crucis, et cuius virtute corpus eius in altari quotidie consecratur; et tamen quia corporaliter non cum omnibus fidelibus praesentialiter erat futurus, elegit ministros, per quos praedicta fidelibus dispensaret, ut supra (cap. 74.) dictum est. Eadem igitur ratione, quia praesentiam corporalem erat Ecclesiae subtracturus, oportuit ut alicui committeret qui loco sui universalis Ecclesiae gereret curam. Hinc est quod Petro dixit ante ascensionem: “ Pasce oves meas ” (Joan. XXI. 17.) ».

2) Notat Bellarminus (de Rom. Pont. l. 1. c. 9.): « summum Pontificem si conferatur cum Christo, non habere plenitudinem potestatis, sed tantum suam quandam portionem, secundum mensuram donationis Christi. Christus enim regit omnem Ecclesiam, quae est in coelo, in purgatorio, in terris: et quae fuit ab initio mundi, et erit usque ad finem: ac praeterea pro arbitrio potest leges condere, Sacraenta instituere, gratiam tribuere, etiam sine Sacramentis. At Papa solum regit eam Ecclesiae partem quae est in terris, dum ipse vivit, nec potest leges Christi mutare, aut Sacraenta instituere, aut peccata sine Sacramento remittere. Si tamen summus Pontifex cum Episcopis ceteris comparetur; merito habere dicitur plenitudinem potestatis. Quia ceteri definitas habent regiones quibus praesint, definitam etiam potestatem; ipse vero toti orbi christiano praepositus est, et

totam, ac plenam habet eam potestatem, quam Christus ad Ecclesiae utilitatem in terris reliquit ».

3) In monarchia ecclesiastica sub supremo Principe et Monarcha existunt veri et proprie dicti principes, *qui in solidum*, ut habet c. *Loquitur*, c. 24. q. 1., absque detimento, imo cum incremento summi principatus principantur et ipsi. Haec forma nova porro est et singularis, nec facile humana mens imitari illam posset. Etenim *si in uno* plenum collocatur imperium, eo ipso ceteri a *propria* et *nativa* illius participatione removentur: erunt quidem ministri, vicarii, praefecti, etc. Monarcham representantes, administrabunt provinciam alienam non propriam, exercebunt iurisdictionem delegatam non ordinariam; adeoque nunquam erunt *comprincipes* et fratres. E contra vero, si supremum imperium non in uno, sed in pluribus, in optimatibus nempe collocatur, eo ipso non erit plenitudo potestatis in uno, ac proinde destruetur Monarchia; si enim singuli illi habent propriam et nativam auctoritatem, iam veluti dividitur suprema potestas, neque haec amplius est plena, absoluta, expedita in uno. Cf. Zallinger (*Inst. iur. eccl. publ. c. 362.*).

336. At vero, si quaeratur, utrum in Ecclesia admittenda sit monarchia *simplex*, an *temperata* aristocracia, aut etiam democracia; non una videtur esse Catholicorum sententia. Nam Cardinalis Ursius (*de Pontificis in synodos oecumenicas et earum canones potestate, par. 2. l. 7.*), cui innumeri subscribunt theologi et canonistae, tuerit Ecclesiae regimen esse *simpliciter et absolute monarchicum*; alii vero illud *aristocracia aut etiam democracia* temperatum esse statuunt. Quin, quod certe admiratione dignum est, inveniuntur quidam veri assertores simplicis et absolutae monarchiae quoad substantiam, qui tamen deinde, si de nomine agatur, illam non simplicem, sed *mixtam* tum aristocracia, tum etiam democracia nuncupant. Ita Bellarminus (*Controvers. l. 1. de Roman. Pontif. c. 3.*). Dum e contra ex adversa parte alii reperiantur, inter quos Natalis Alexander, non mediocriter simplicis monarchiae Ecclesiasticae doctrinae re infensi, qui tamen verbo formam Ecclesiae monarchicam sine addito appellare non dubitant: venia profecto digniores essent, si offenderent in verbo, re autem recte sentirent.

537. Ut huius quaestionis crisis statim habeatur, adnotamus imprimis, Natalem Alex. (dist. 4. in *Hist. eccles. saec. xv. et xvi.*) cum aliis Gallicanis veram *aristocratiam* in Ecclesia adstruere, quamvis eam *monarchiam* sine addito appelle. Etenim docet — 1) supremum principem (*Rom. Pontificem*) nullam legem ferre posse, nisi ab ordine aristocratico (*Episcoporum corpore*), aut disperso in variis provinciis, aut in concilio coadunato approbetur — 2) eundem ordinem complexive spectatum, seorsim ab ipso Summo Pontifice, eodem esse superiore, et esse supremum tribunal, ac fontem supremum potestatis omnis in Ecclesia — 3) Quod consequens est, ius agnoscunt appellationis a decisionibus Pontificiis ad futurum Concilium. Haec quidem non tam monarchiam aristocracia temperatam, quam puram putamque aristocratię praeferunt; in ordine enim aristocratico supra auctoritas tota sita esse dicitur. Quare non aliis indiget hic error refutari. quam illis quae ad naturam et vim Primatus Rom. Pontificis vindicandam suo loco afferemus; hic vero ea sufficiunt, quae ad veram monarchiam statuendam indicabimus.

538. Bellarminus vero, qui, ut innuimus, dicit, Ecclesiae regimen non esse simplicem monarchiam, sed monarchiam temperatam aristocracia et democracia, ita (*de Rom. Pont. l. 1. c. 3.*) explicat mentem suam: « quae sane, inquit, gubernatio id requirit ut sit quidem in Repub. summus aliquis Princeps, qui et omnibus imperet, et nulli subiiciatur: praesides tamen provinciarum vel civitatum, non sint Regis vicarii, sive annui iudices, sed veri principes, qui et imperio summi Principis obedient, et interim provinciam vel civitatem suam non tamquam alienam, sed ut propriam moderentur. Ita locum haberet in Repub. tam regia quaedam Monarchia, quam etiam principum optimatum aristocracia. Quod si his adderetur, ut neque summus ille Rex, neque principes minores haereditaria successione dignitates illas acquirent, sed ex universo populo optimi quique ad eas evehentur; iam esset etiam suus quidam locus democratiae in Republica attributus ».

539. Sed enim theologi omnes et canonistae, qui *simplicem* monarchiam in Ecclesia agnoscunt, ea omnia admittunt quae Bellarminus dicit, ut per se patet; neque, *attenta* Christi institutione,

negare ullo modo possunt. Discriben ergo inter hos theologos et Bellarminum non *rei* est, sed *nominis*; aut si *rei* dici velit, illud non ipsam Ecclesiae constitutionem respicit, sed potius conceptum quem sibi de regimine simpliciter monarchico efformant. Ad hanc ergo apparentem discordiam componendam, iuverit paucis genuinum monarchiae conceptum exponere.

540. *Monarchia* definitur ab Aristotele « summum penes unum imperium, sine superioris aut aequalis, populi, vel alterius principis consortio ». Hinc alii, haec illustrantes; aiunt: « forma monarchica simplex et absoluta sita est in plenitudine libera et expedita potestatis uni collata in ordine ad regendam societatem universam ». A qua definitione nec ipse Bellarminus abludit, si quidem, ut vidimus (n. 532.), monarchiam definit « unius principatum » aut regimen, quo « unus praeficitur reipublicae ». Hinc tuto asserere potuerunt Wirceburgenses (de Rom. Pont. n. 160.) « in sensu proprio et *communi* (accipitur monarchia) pro regimine, quo unus imperans habet supremam potestatem, praescindendo an *subiecta* alia potestas proprio vel vicario nomine ab inferioribus exerceatur: haec Monarchia simplex audit ».

541. Ex qua monarchiae definitione sequitur, tria ad eam constituantur requiri; nempe — 1) unitatem imperii in capite — 2) universalitatem subiectionis in membris — 3) quod consequens et praecipuum est, indivisionem summae potestatis in uno capite residentis. Quare ut *monarchicum* regimen dicatur *proprie* democratia aut aristocracia *temperatum*, necesse est ut suprema potestas non tota resideat in uno capite, sed in multis veluti divisa in eo sit diminuta; ita fieret, si imperium capitum, quoad vim et efficaciam, ab aliorum suffragio penderet, adeo ut hoc deficiente, illud inefficax esset atque invalidum.

542. Si talis monarchiae conceptus, qui verus est, retineatur, facile patet constare, quoad rem, apud catholicos, Ecclesiam esse *simplicem monarchiam*. Constat enim apud ipsos — 1) plenitudinem supremae potestatis in Ecclesia fuisse a Christo Petro collatum, eamque permanere integre in Petri successoribus — 2) Apud simplices fideles nullam esse potestatem in regimine Ecclesiae — 3) Episcopos, sive singillatim sive collective sumptos, pendere a Petri successore; hunc vero ita esse ab ipsis independentem, ut

ab eorum suffragio minime pendeat vis et efficacia eorum quae decernit — 4) Quid ergo superest? Id solum, quod Episcopi debeant esse in Ecclesia iure divino, qui proinde non sint tamquam vicarii Summi Pontificis, sed ordinariam iurisdictionem habeant. At id, proprie loquendo, non efficit, ut Ecclesiae regimen non sit vere monarchicum: Episcoporum enim potestas subordinata est Supremo Capiti, ab eoque dependens; Capitis e contra potestas non pendet ullo modo ab Episcoporum potestate; nulla ergo est divisio supremae potestatis, eiusque diminutio in capite. Quare qui ob originariam Episcoporum potestatem, regimen Ecclesiae mere monarchicum negant, vel monarchicum Aristocracia temperatum appellant, minus accurate minusque proprie loqui convincuntur; cum aut Monarchiam aut Aristocratiam alieno ac improposito sensu intelligi oporteat; ac tale temperamentum admittunt, quod vere non temperat supremam unius Capitis potestatem.

543. Hinc merito Zallinger (Iur. Eccles. Publ. § 362.) scribit: « Temperamentum istud aristocraticum non tale intelligi debet quale in statibus profanis esse solet, quorum forma mixta ex divisione iurum summi imperii ita oritur ut quod in uno subiecto inest ius, non idem in altero insit, neque ab altero pendeat. Discriben facit singularis unitas, atque unitatis conservandae obligatio quam Christus suae Ecclesiae propriam fecit. Nam 1º ipsa potestas Episcoporum quae temperamentum illud aristocraticum efficit, perpetuo et ex natura sua illigata est ad centrum unitatis, ac supremam potestatem Vicarii Christi, eidemque subordinata, ut proinde haec mixtio aristocratica non absoluta, sed limitata sit. 2º Quidquid iuris competit Episcopis, id eminenti quadam ratione inest in Primate Ecclesiae Christi. Haec, ni fallor, de aliis formis profanis ex monarchia et aristocracia mixtis asseri haud possunt ». Et Devoti (Inst. Can. Prolegom. c. 2. § 19.) ait: « Sunt autem catholici qui puram aristocratiam respuentes, tamen monarchiam ecclesiasticam aristocracia temperatam volunt. Verum cum inter catholicos omnes convenient Rom. Pontificem iure divino praeesse Ecclesiae universae, et vere praeesse non solum honore ac loco, sed etiam potestate et iurisdictione, facile intelligitur Ecclesiae regimen monarchica ratione contineri. Nam monarchiae nomen designat summum imperium quod apud

unum est. Nihil autem monarchiae detrahit potestas Episcoporum, quae etiamsi non precaria, sed propria et nativa sit, tamen, cum pendeat a Summo Pontifice, non huius certe monarchica potestas ex illorum potestate imminuitur ».

544. Quae cum ita sint, sufficit nobis asserere Ecclesiae regimen esse monarchicum, idque, indicando potius quam evolvendo argumenta, comprobare: plenior argumentorum expositio tradetur ubi de visibili Ecclesiae Capite sermo erit.

§ II.

Solvitur proposita quaestio.

PROP. XXIII. — *Etsi forma regiminis in Ecclesia non uno ex capite nova est et singularis; si tamen monarchicum regimen ad eum revocetur conceptum, quem communiter philosophi tradiderunt, illud nempe esse « summum penes unum imperium sine superioris aut aequalis, populi vel alterius principis consortio »; nemini dubium esse potest, in Ecclesia Christi, ex ipsa sui Auctoris institutione, veram et simplicem monarchiam vigeere.*

545. *Prob. I. ex Scriptura.* Si consideremus Ecclesiae Christi figuram, qua fuit adumbrata — exemplar, ad cuius imaginem fuit condita — similitudines, quibus illustratur — usum denique et analogiam; omnia exprimunt penes unum esse sumnum imperium in Ecclesia, seu eius regimen vere esse monarchicum. Ergo tale revera est.

Prob. antec. 1) quoad figuram. Etenim, ut supra ostendimus et Scriptura saepe testatur, Ecclesia V. T. fuit figura Ecclesiae a Christo fundandae. Atqui in synagoga viguit auctoritas unius, qui omnibus praeesset in rebus ad legem ac religionem pertinentibus; praesertim postquam Hebrei egressi ex Aegypto formam induerunt populi, qui propriis legibus ac magistratibus regeretur; tum vero usque ad Christi tempora nunquam defuit unus princeps sacerdotum qui omnes synagogas gubernaret. Igitur ratio

omnino exigit, ut sicut illa quae erat figura, praeter Deum invisibilem rectorem, unum habuit rectorem visibilem: ita quoque Ecclesia N. T., quae est figuratum, habeat. Confirmatur consequentia — a) quia nulla perfectio in figura extare debet, quae non reperiatur et quidem plenius in figurato — b) Ratio cur habuerit unum caput populus Judaeorum fuit, ut in unitate fidei et religionis contineretur; at haec ratio a fortiori obtinet in Ecclesia Christianorum; nam unitas fidei christiana conservari debet in maiori multitudine longe lateque per universum orbem diffusa, a pluribus hostibus impetratur, ac maioribus sane periculis est obnoxia.

2. *Quoad exemplar.* Certum enim est coelestem Angelorum hierarchiam exemplar esse Ecclesiae militantis: id Apostolus indicare videtur (Hebr.), et S. Bernardus diserte affirmit (lib. 3. de consideratione ad Eugenium), ubi docet militantem Ecclesiam appellari in Apocalypsi, « Jerusalem novam descendenter de caelo », quia ad exemplum coelestis illius civitatis instituta et expressa sit. Atqui imprimis coelestis illa hierarchia spirituum unum habet supremum Regem, Deum. Imo videntur Patres docere, inter ipsos angelicos spiritus, unum esse qui ceteris omnibus praesit. « Ac initio quidem, inquit Bellarminus, hac dignitate praeditum fuisse eum, qui nunc Diabolus dicitur, testes sunt Tertullianus, (lib. 2. contra Marcionem), Gregorius (homil. 34. in Evangelia, et lib. 32. moral. cap. 24.), Hieronymus seu potius Beda (in cap. 40. Job), Isidorus (lib. 1. de Summo bono c. 12.), etc. Post casum vero diaboli S. Michaelem principem esse omnium Angelorum, colligitur ex cap. 12. Apocalypsis, ubi dicitur: « Michael et Angeli eius. » Quid enim est, « Michael et Angeli eius, » nisi Michael et exercitus eius? Ut enim cum ibidem dicitur, Diabolus et Angeli eius, intelligimus omnes Angelos malos Diabolo esse subiectos ut milites imperatori: ita cum dicitur, Michael et Angeli eius, intelligere debemus, omnes Angelos bonos Michaelem principem suum agnoscer; quo circumspecte in ecclesiastico officio sanctus Michael paradisi praepositus, et princeps coelestis militiae nominatur ».

3) *Quoad similitudines.* Ecclesia in Scripturis comparatur exercitui ordinato (Cant. VI.); Corpori humano, et mulieri spe-